

Norveç’te Din Eğitimi*

Religious Education in Norway**

Zehra GELİCİ, Sorumlu Yazar, Dr.
Diyanet İşleri Başkanlığı, İstanbul / Türkiye.
zehra3772@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0622-5062>

ISSN: 1303-880X

e-ISSN: 2667-7504

<http://ded.dem.org.tr>

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received Date: 25.10.2019

Kabul Tarihi / Accepted Date: 15.07. 2020

Yayın Tarihi / Published Date: 25.12.2020

Tr/En: Tr

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Atıf/Citation: Gelici, Z. (2020). Norveç’te din eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*,18(40), s.45-76.

<https://doi.org/10.34234/ded.638482>

* Bu makale “Türkiye ve Norveç Devlet Okullarında Din Öğretimi” adlı doktora tezinden türetilmiştir.

** This article is derived from doctoral thesis “Religious Education in Public Schools Turkey and Norway”

Öz: Bu makalede Kuzey Avrupa ülkelerinden Norveç'te din eğitimi konusu ele alınmış, ülkedeki din eğitimi sistemi, aralarında Müslümanların da bulunduğu Norveç'te yaşayan farklı gruplar tarafından nasıl değerlendiriliyor sorusuna cevap aranmıştır. Ülkemizde Norveç'te din eğitimi ile ilgili pek fazla kaynak bulunmamaktadır. Bu çalışmayla Norveç'teki mevcut din eğitiminin durumu ortaya konarak özellikle karşılaştırmalı eğitim çalışmaları için katkı sağlamayı hedeflemekteyiz. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Çalışmada ayrıca geçmişten günümüze Norveç'te din eğitimine etki eden siyasi yapı, din devlet ilişkileri, dini çoğulculuk gibi konularda bilgiler sunulmuştur. Devamında Norveç eğitim sistemi ve bu sistem içinde ülkedeki din eğitimi, din eğitiminin tarihi arka planı, din eğitiminin hedefleri, müfredat programı ve ülkedeki din dersi tartışmaları üzerine oluşan problemler ortaya konmuş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda Norveç'te nasıl bir din eğitimi modeli uygulandığı detaylı bir şekilde ortaya konmuş olacaktır. Sonuç olarak ülkedeki mevcut din eğitimi modelinden Hümanistlerin, Müslümanların ve diğer azınlıkların memnun olmadığı yargısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din eğitimi, Norveç, Eğitim sistemi.

&

Abstract: In this article, the subject of religious education in Norway, which is one of the Northern European countries, was addressed, and the answer to the question of how the religious education system in the country is evaluated by different groups living in Norway, including Muslims, was sought. In our country, there are not many resources related to religious education in Norway. With this study, we aim to contribute to comparative education studies by revealing the status of current religious education in Norway. In this study, case study method, one of the qualitative research methods, was used. The study also provided information on issues such as political structure, religion-state relations, and religious pluralism that affect religious education in Norway from past to present. Afterwards, the problems arising on the Norwegian education system and the religious education in the country, the historical background of religious education, the goals of religious education, the curriculum and the religious lesson discussions in the country were presented and interpreted. As a result of the research, what kind of religious education model is applied in Norway will be revealed in detail. The study concluded that Humanists, Muslims and other minorities are not satisfied with the current religious education model in the country.

Keywords: Religious education, Norway, Education system.

(The Extended Abstract is at the end of the article)

Giriş

Resmî adı Norveç Krallığı olan ve yaklaşık 5 milyon nüfusa sahip olan Norveç, Kuzey Avrupa’da İskandinav yarımadasının batısında bulunan bir ülkedir.

Konumuz olan Norveç, başka ülkelerden sığınmacı kabul eden bir ülkedir. Norveç’in yine 1970’lerde başlayan işçi göçleriyle birlikte göçmen nüfusunda sürekli bir artış vardır. 2009 yılında Norveç’te doğanlar da dâhil ülkede göçmen nüfusun genel nüfusa oranı %10.6 olarak tespit edilmiştir (Nusche ve diğerleri, 2011, s. 14). Bu etnik ve dini çeşitlilik Norveç’te, Kristendom, Religion, Livssyn og Etik (Hristiyanlık, Din, Hayat Görüşleri ve Ahlak) adı verilen KRLE kısaltmalı din dersindeki din ve dünya görüşleri konularının belirlenmesinde etkili olmaktadır (Krogstad ve Berge, 2009, s. 155).

Yine özellikle Oslo bölgesinde yoğun olarak bulunan bu göçmen nüfus sebebiyle din eğitimi, çoğulculuk bağlamında tartışılmaktadır. Bu tartışmalar, iktidardaki siyasi partiye, onların dine ve din eğitimine bakışlarına göre farklı boyutlar kazanmaktadır. Ülkede şu anki uygulamaya göre okullarda din öğretimi zorunludur ve Lutheran dini kültürel olarak büyük bir öneme sahiptir.

Ülkemizde Norveç’te din eğitimi konusunda çok fazla araştırma bulunmamaktadır.¹ Bu çalışmada din eğitimi alanında araştırma yapanlar için faydalı olacağı düşüncesiyle Norveç Devlet Okullarında din öğretimini ve okullardaki din öğretimi üzerine yapılan tartışmaları ele alacağız.

Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırması desenlerinden durum çalışması ile hazırlanmıştır. Durum çalışmaları, farklı nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak belirli bir durumun açıklanması ve yorumlanmasını esas alır. Bu çalışmada Norveç’te din eğitimi ile ilgili araştırmaların taranması ve yorumlanması bir bütünlük içinde sunulmaya çalışılmıştır. Verilerin toplanması için literatür taraması yapılmış, kitap, makale, tezler ve konuyla ilgili hukuki metinler incelenmiş gerekli tercüme yapılmış ve elde edilen bilgiler yorumlanmıştır. Norveççe kaynaklarda ilgili bölümler tercüman vasıtasıyla çevrilmiştir. Çalışmada ayrıca Norveç’teki Müslümanların mevcut durumunun kendileri tarafından nasıl yorumlandığının

1 Bkz. Mustafa Köylü- İbrahim Turan (2014), “Karşılaştırmalı Din Eğitimi”, M. Zeki Aydın (2007) “Okulda Din Dersi Tartışmaları (Türkiye’de Din Dersinin Tarihi, Teorik Yapısı, Bazı Ülkelerle Karşılaştırılması)” Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 11(2), Zehra Gelici (2016) “Türkiye ve Norveç Devlet Okullarında Din Öğretimi” (doktora tezi), Kari Folrnes (2001) “Çoğulcu toplumların okullarında zorunlu din öğretimi”, Beate Borresen (2001), “Sorgulayıcı Metod: Din Öğretiminde Norveç Yaklaşımı” *Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Uluslararası Sempozyumu*

anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülerek Norveç'teki çoğu Müslüman kuruluşu çatısı altında toplayan ve resmi olarak temsil görevi bulunana IRN genel sekreteriyle tercüman vasıtasıyla bir mülakat gerçekleştirilmiştir.

Norveç'te Siyasi Yapı

Norveç, parlamenter bir yönetime sahip anayasal bir monarşidir ve ülkede çok partili bir sistem uygulanmaktadır. Ülkedeki mevcut partilerden en önemliler şimdiye kadar ki eğitim politikalarına yön veren İşçi Partisi ve Muhafazakâr partidir.

Bu sebeple, Norveç okul sistemini anlamak için özellikle İşçi Partisi'nin 1945'den beri Norveç toplumu ve diğer partiler üzerindeki etkisini iyi anlamak gerekir. Sosyal demokrat düşünceye göre, okul, çocukların hiçbir şekilde ayrımcılığa uğramayacağı bir yer olmalıdır ve herhangi bir eşitsizliğe izin vermemelidir. Bu sebeple de ülkenin her karışında aynı kaliteye sahip okulların olması ve her kesimden insanın buldukları bölgelerde kalite bakımından birbirinden farkı olmayan okullara çocuğunu göndermesi eğitimin ideali olmalıdır (Skeie, 2006, s.267).

Norveç'te eğitimle ilgili politik tartışmaların odağında din pek yer almaz. Tartışmalar genellikle eğitim ve ekonomi bağlamında sürmektedir. Zira eğitim politikaları 1945'ten beri, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkenin ekonomik olarak büyümesini sağlamak ve teşvik etmek amacıyla eğitimin kullanılması üzerine bina edilmiştir (Bråten ve Skeie,2014, s. 216).

Norveç'te Din Devlet İlişkileri

Hristiyanlık yaklaşık 1000 yıllarında Danimarka, Norveç, İzlanda ve İsveç'e yerleşmiştir. Hristiyanlığın İskandinav ülkelerine tesiri, Almanya ve İngiltere vasıtasıyla olmuştur. Bütün İskandinav ülkeleri de 16.yy'ın başından beri Protestandır (Ryman, 2011, s. 23).

1814'te bağımsızlığın elde edildiği Norveç'te Danimarka krallarının dini olan Norveç-Lutheran Kilisesi yeni bağımsız Norveç Devleti'nin resmi dini olarak tanınmıştır.

Norveç'te Devlet Kilisesi sistemi ise 1980'de yavaş yavaş başlayan ayrılık sürecine kadar devam etmiştir. Millî devlet tarihinde Norveç Kilisesi'nin hem resmi hem gayri resmi olan merkezi rolünü hesaba katmadan şu anki durumu

anlamak çok zordur. Diğer İskandinav ülkeleri gibi nüfusun çoğunluğu, dini davranışlar bakımından diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında millî kiliselerine daha büyük bir sadakatle bağlı olmakla birlikte oldukça seküler görünmektedir (Bråten ve Skeie, 2014, s. 214). Bu durumu, Norveç'te sürekli dile getirilen “din, millî- kültürel bir mirastır” şeklindeki anlayışıyla açıklamak mümkün olabilir.

Norveç Anayasasında Dine İlişkin Hükümler

İskandinav ülkelerinde olduğu gibi Norveç'te ve Norveç anayasasında Hristiyanlığın önemli etkileri görülmektedir. Bu konuda anayasada çok sayıda madde bulunmaktadır. Bu maddelerde ülkede herkesin dinini özgürce yaşayacağı ifade edilmekle beraber ülkenin resmi dininin Evangelik Lutheran dini olduğu ve bu dine inananların çocuklarını aynı şekilde yetiştirmekle mükellef olduğu vurgulanmaktadır. Yine kralın dininin Evangelik Lutheran olması gerektiği belirtilerek bu dine ayrı bir paye verilmiş, kralın görevleri arasında bu dini koruyup yüceltmek, kamuya açık kilise hizmetlerinin, kamuya açık ibadetlerin ve tüm dini toplantıların yapılmasını sağlamak ve din öğretmenlerinin kendilerine çizilen çerçeve içerisinde eğitim vermelerini garanti altına almak yer almıştır. Yine kralın atadığı, başbakan ve yedi üyeden oluşan konseyde konsey mensuplarının yarıdan fazlasının resmi devlet dinine mensup olması zorunludur ifadesi ile devlet dinine mensup olmayan bir devlet konseyi, devlet kilisesi ile ilgili toplantılara katılamaz maddeleri anayasada Evangelik Lutheran dinine gösterilen ayrıcalığın bir belirtisi olarak karşımıza çıkmaktadır (The Constitution of the Kingdom of Norway, 2015).

Bu maddeler göz önünde bulundurulduğunda, Norveç devletinin dinî bir devlet olduğunu söylemek mümkündür. Zira anayasadaki maddelere baktığımızda devletin resmi dini olarak Lutheranlık belirlenmiş, kral kilisenin başı ve hamisi olarak tayin edilmiş, Hristiyanlık dininin öğretimi garanti altına alınmıştır.

Bununla birlikte eğitimde dinle ilgili tartışmalarda, devlet kilisesinin pozisyonu ve Lutheran dininin devletin resmi dini oluşu, eğitim yasalarını çıkarırken tarafsız olunmasını engellemektedir (Skeie, 2006, s.264). Norveç eğitim sisteminin tarihi arka planına bakıldığında ise eğitim sisteminin Konfirmasyon amaçlı kurulduğu gözlemlenmektedir (Krogstad ve Berge, s. 91).

Her ne kadar Norveç Evangelik Lutheran Kilisesi, bir devlet kilisesi olsa da anayasaya göre Norveç'te bütün dinler ve dünya görüşlerine izin verilmektedir.

Bütün dini cemaatlere de Norveç Kilisesinin kaynağına denk devlet ödeneği almaları için eşit bir şekilde hak verilir (Krogstad ve Berge, 2011, s. 154).

Yine, anayasanın ilk paragrafında yer alan devletin dininin “Lutheranlık” olduğu ifadesi, son değişikliklerle devletin Hristiyan ve Hümanist mirasıyla ilgili bir ifadeyle değiştirilmiştir. Bunu, insan haklarını, hukuk kurallarını demokrasiyi güvence altına alma vaadi takip etmektedir. Bu düzenlemeler, kayıtlı dinleri ve inanç gruplarını -Norveç Kilisesi de dâhil- üye sayısına göre eşit bir şekilde ekonomik destek vermeyi garanti altına almaktadır (Bråten ve Skeie, 2014, s. 215).

Norveç'te kilise ve okul büyük öneme sahiptir. Bunun sebebi bu iki kurumun ülkenin bağımsızlığını elde etmesinde önemli bir rol oynamasıdır. Ancak devlet okulları hala önemini korurken, kilise sekülerleşmeyle birlikte yavaş yavaş önemini kaybetmektedir (Krogstad ve Berge, 2009, s. 154). Buna karşılık devlet kilisesi özellikle okullardaki sekülerleşme ve çoğulculuğun sonuçlarına karşılık, bir yandan kendi eğitim programını oluşturmaya çalışırken, diğer yandan da Hristiyan eğitim kurumları, yerel okullar ve öğretmenlerle güçlü bir ilişki kurmaya çalışmıştır. Bu ilişkide asıl amaç, özellikle okul ve kilise arasında yeni bağlar kurmaktır (Haakedal, 2001, s. 92). Ancak, yine de kilise, okul üzerindeki etkisinin zayıflamasını engelleyememekte ve toplumun dindarlık düzeyi azalmaya devam etmektedir. Fakat her şeye rağmen Norveç'te din hala çok önemlidir ve toplumu şekillendirmede belirleyici bir rol oynamaktadır (Høeg, 2011, s. 26).

Norveç'te Dini Gruplar ve Dini Çoğulculuk

Norveç, diğer ülkelerden sığınmacı kabul eden bir ülkedir. Bu konuda yapılan başvuruları Norveç Devleti'nin resmi bir kuruluşu olan Devlet Yabancılar Genel Müdürlüğü (UDI) incelemektedir (Norveç'te İkamet İzinleri, 2014).

Bu durumun doğal bir sonucu olarak da, ülkede farklı din ve ırklara mensup pek çok insan yaşamaktadır. Ancak ülkede yaşayan azınlıklar, Anayasaya 1964'te konan “ülkenin bütün vatandaşları, dinlerini özgürce yaşama hakkına sahiptir” maddesi gereğince dinlerini özgürce yaşama noktasında herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmamaktadırlar. Yine bu maddeye bağlı olarak Anayasal haklara sahip olan azınlıklar, sosyal yaşamda da Norveç halkı arasında herhangi bir rahatsızlık oluşturmamaktadır (Høeg, 2011, s. 26).

Norveç'te dinin sadece toplumsal ve kültürel bir değer olarak görülmesi ve halk arasındaki sekülerleşmeye karşın sosyologlar tarafından İncil kuşağı olarak tanımlanan ülkenin güney bölümlerinin daha dindar olduğunu söylemek

mümkündür (Skeie ve Lippe, 2009, s. 269). “İncil Kuşağı” şeklinde adlandırılan ülkenin güney kısımları, güçlü tarihi ile Norveç’te misyoner faaliyetlere ya da Evangelizm ve canlanmaya dayalı diğer faaliyetlere bağlı kilise hareketlerini kurmuş bölgelerdir (Skeie, 2006, s.261).

Sonuç olarak, Norveç toplumu, şu anda, kurumsal laikliğin en yüksek derecesini geçirmektedir. Bu ülkede Hristiyanlık, kültürel bir terim olarak görülmektedir (Krogstad, 2009, s. 155).

Norveç’te İslâm ve Müslümanlar

İstatistiklere göre Norveç’te Müslümanların sayısı 200.000 civarında, nüfusun %4’ü kadardır. Müslümanların büyük bir kısmını Norveç dışında dünyaya gelmiş ve göçmen kimliğine sahiptirler (Døving, 2017, s. 454). Sayısal olarak en kalabalık nüfusu Pakistan ve Somalililer oluşturmaktadır. Bunun dışında ülkede Irak, Türkiye, İran, Arnavutluk, Bosna Hersek, Afganistan, Kuzey Afrika ülkeleri ve Doğu Türkistan’dan Müslümanlar yaşamaktadır (Leirvik, 2014, s.139).

Norveç’te Müslümanların sayısı Danimarka ve İsveç’e göre az olmasına karşın diğer İskandinav ülkelerindeki Müslümanlara nazaran daha iyi organize olmuşlardır. 2004 yılının verilerine göre Norveç’teki Müslümanların çocuklar da dahil, %70’i bir cami ya da kuruluşa üyedir (Leirvik, 2005).

Yapıları yavaş yavaş değişse de, Norveç’teki Müslüman kuruluşlar, genellikle etnik temellidir (Jacobsen, 2009, s.21). 1993’te kurulan “Islamske Råd Norge” (Norveç İslam Konseyi), “bir şemsiye kuruluş” olarak ülkedeki Müslümanları bir çatı altında toplamayı hedeflemiştir. Zira bu Konsey, 2006’da ülke genelindeki, çoğunluğu Sünnî olan 25 Müslüman örgütü kendi bünyesinde toplamıştır. 2007’den beri hükümetten ödenek de alan bu kuruluş ile ülkedeki siyasî otoriteler arasında her geçen gün artan bir ilişki mevcuttur (Leirvik, 2014, s.140).

Norveç İslâm Konseyi adlı bu kuruluş, kendisine yöneltilen tüm itirazlara rağmen son on yılda, Norveçli Müslümanları temsil etme bağlamında kesin bir başarı kazanmıştır.

Norveç’te bulunan bu dernekler, daha önce ifade ettiğimiz gibi, çoğunlukla milli bir kimliğe göre şekillenmiştir. Her bir dernek kendilerine amaç olarak kendi milli ve dini değerlerini korumayı hedeflemektedir. Dolayısıyla bu dernekler okullarda verilen din eğitimini gerek süre bakımından gerekse nesnellik bakımından yeterli bulmamakta ve kendi bünyelerinde, ülkelerinden getirilen öğretmenler vasıtasıyla okul dışı din eğitimini desteklemektedirler.

Zira dersin şu an ki halinden başta Müslümanlar ve Hümanistler olmak üzere ülkedeki azınlıklar memnun değiller (Lippe, 2008, s. 149). Özellikle Norveçli Müslümanlar, okullarda İslam dinine ayrılan kısmın çok az olmasını bir hakaret ve aşağılanma olarak görüyor ve eleştiriyorlar. Üstelik dersi veren öğretmenlerin de İslam hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığının gerek tecrübeyle gerekse akademik çevrelerin araştırmalarıyla ortaya çıkmış olmasından (Bråten ve Skeie, 2014, s. 227) da rahatsızlar. Yine Müslümanlar, eğitim aracılığıyla bir diyalog ortamı yaratılmaya çalışılırken İslam konusunda yanlış bilgilerin aktarılmasının dersin amacına hizmet etmediğini düşünüyorlar. Üstelik, Norveç Devleti'nin İslam dini ile ilgili konularda muhatap kabul ettiği, ülkedeki hemen hemen bütün Sünni grupları bünyesinde bulunduran Islamsk Råd Norge genel sekreteri kendisiyle yaptığımız görüşmede bize bu konuda akademisyenlerle sürekli görüştüklerini ve rahatsızlıklarını ilettiklerini buna rağmen İslam-terör bağlantısı kurulacak kavramların ısrarla kullanıldığını ve İslam dini ile ilgili yanlış yorumların aktarımına devam edildiğini ve ders kitaplarıyla ilgili eleştirilerinin dikkate alınmadığını iletmiştir (Mehtab Afsar ile Norveç'te İslamofobi, 18. 10.2017).

Norveç Eğitim Sistemi

Norveç'in okul sistemi, ülkedeki otoriteler tarafından genellikle "herkes için tek okul" sloganıyla ifade edilmektedir. II. Dünya Savaşı'ndan bugüne Norveç kültürünün en önemli özelliklerinden biri haline gelen, eşitlik, sosyal adalet ve sosyal demokrasi fikriyle birlikte eğitimde, her Norveçli çocuk için bilgide, değerlerde ve fırsatlarda eşitliği güvence altına alma (Haakedal, 2001, s.91) fikri öne çıkmıştır. Bu sebeple ülkenin neresinde yaşarsa yaşasın her Norveçli çocuğun aynı kalite ve standartlara sahip okula gitmesi savunulmuş ve bu pratikte de büyük oranda sağlanmıştır.

Norveç'te bütün vatandaşlar için okul fikri, 1739'da Lutheran Kilisesinin eğitimsel ihtiyaçlarından ortaya çıkmıştır. Konfirmasyon herkes için hukuki bir gereklilik olarak görüldüğü için bu amaçla bir eğitim sistemi kurulmuştur. Norveç'te kilise ve okul, tarih boyunca yakın bir ilişki içinde olmuştur ve dini terbiye de eğitim açısından 19.yy sonuna kadar bir ilke kabul edilmiştir. Ancak bu durum zamanla kademe kademe değişmiş ve kiliseyle ilişkinin korunmasına karşın diğer okul dersleri eğitimde ağırlık kazanmıştır (Krogstad ve Berge, 2009, s. 55).

Norveç'te herkes için tek okul fikri özel okul sistemini de etkilemiştir. Bu sebeple Norveç'te özel okul yok denecek kadar azdır. 2009 itibariyle mevcut

öğrencilerin %97'si devlet okuluna, %2,5'i ise özel okula devam etmektedir (Krogstad, 2011, s. 19).

Norveç Eğitim Sisteminin Hedefleri

Her eğitim sistemi, yetiştirmek istediği insan profiline göre eğitimde hedefler belirlemektedir. Tarihî arka plana baktığımızda Norveç de eğitim sisteminde iyi bir Lutheran yetiştirmeyi hedeflemektedir. Dolayısıyla eğitimin temelini din eğitimi verme fikri oluşturmaktadır. Zira Norveç'teki din dersleri, 1739'da çıkarılan ilkokul yasasından 1969'da düzenli bir okul dersi oluncaya kadar resmî olarak Norveç Evangelik Lutheran Kilisesi'ne bağlıydı. Bu yıllar boyunca kilise, aşama aşama merkezî pozisyonunu kaybetse de, okuldaki din eğitimi kilisenin Hristiyan eğitim programının bir parçası olmuştur (Kjørven, 2014, s. 12).

Günümüzde ise Norveç'te, eğitimin temel olarak Hristiyan ve Hümanist değerlere dayanması ilkesi amaç olarak belirlenmiştir. Ayrıca yapılan eğitimin ülkenin geleceğine ışık tutması için Norveç kültürel mirasını sürdürmesi ve canlı tutması zorunlu kabul edilmiştir. Din de Norveçliler için kültürel bir mirastır ve dolayısıyla bu ifadeyle bir anlamda Norveç'in Hristiyan kimliğinin sürdürülmesi genel eğitimin başlıca amaçlarındandır

Norveç Devlet Okullarında Din Öğretimi

Norveç'te eğitim, hükümet tarafından sosyal adaleti sağlayan temel araç olarak görülmektedir. Buna göre, çoğulcu toplum bir gerçektir, din eğitimi de buna ayak uydurmak zorundadır (Krogstad ve Berge, 2006, s.155). Norveç'te din eğitiminin ahlâkî dinî profili de eşitlik ve sosyal adalet fikrini desteklemektedir. Ders, daha önceki mezhepsel görünümünden zamanla arındırılmıştır (Haakedal, 2001, s. 91).

Okulda din dersi, okul ve kilise bağı koparan 1969 Eğitim Yasası'na kadar, Baptismal eğitim içermekteydi. 1845'ten beri devlet kilisesine üye olmayanlar bu eğitimin dışında kalıyordu. 1974'ten itibaren "Verdenssynskunnskap" (Dünya Görüşleri Bilgisi) adında alternatif bir ders kondu. Bu ders esas olarak Norveç Hümanist Birliği üyeleri için konmuş bir dersti. Fakat kilise dışında farklı dinlere üye olanlar için bir alternatif olarak sunuldu. Bu tarihten 20 yıl sonra 1994'te öğrencilerin %95'i Hristiyanlık bilgisi dersine %4'ü alternatif derse katılmış, % 1'i - ki bunlar Müslüman öğrencilerdir- okulda din dersine katılmamıştır. Bu bölünmüş din eğitimi modeli devlet okul sistemine aykırı ola-

rak görülmüş ve 1997 yılında KRL (Kristendom, Religion, Livssyn) adında çok dinli zorunlu bir din dersi geliştirilmiştir. Bu zorunlu din dersi haftada 2 ders saatidir (Krogstad ve Berge, 2006, s.155).

Norveç'te zorunlu din dersinin yasal dayanağı, en son 2015'te güncellenen din eğitimiyle ilgili eğitim yasasının özel bir bölümünde yer alan ve bir şekilde paradoksal bir ifadeyle başlayan ilk cümledir. Bu bölümde okullarda okutulan zorunlu din dersinin sıradan bir okul dersi olduğu belirtilmektedir. Bunu, eğitim sırasında ibadetin hiçbir türünün olmayacağı ancak, Hristiyanlık, diğer din ve dünya görüşleri hakkında bilgi, kültürel miras olarak Hristiyanlık, felsefe ve ahlâk konusunda öğrencilerin bilgileneceği ifadeleri takip etmektedir (Skeie ve Bråten, 2014, s. 216).

Norveç Devlet Okullarında Din Öğretiminin Tarihi Arka Planı

Norveç'te politikacılar tarafından dillendirilen “geleceği gençler inşa eder” sloganı, toplumun geleceğini şekillendirmede bir model olarak din eğitimine dayanak olmuştur (Haanes ve Krogstad, 2007, s. 147).

Bu ülkede 1739'da hukuken tesis edilen ilkokul sistemi, aslında pek çok bakımdan bir kilise okuludur. Bu durum 1814'te Norveç Anayasası'na konulan “Evangelik Lutheran dini, devletin resmî dini olarak kalmalıdır. Aynı şekilde vatandaşlar çocuklarını buna göre yetiştirmeyi ikrâr ederler” maddesiyle net bir şekilde ifade edilmiştir. 18. yüz yılda öğrenim, esasen Lutheran dininin temelleri hakkında bilgi sağlamak olarak mütalaa edilirdi. Bu durum, 19.yy'ın ikinci yarısında başlayan modernleşme baskılarıyla değişmiştir ancak her ne kadar din eğitimi Hristiyan eğitiminin bir parçası olarak görülmeye devam etse de, önceki baskın devlet kilisesi kontrolüyle daha demokratik ortamlar yer değiştirmiştir (Skeie, 2006, s. 257).

Norveç'te okulun Hristiyanlık eğitimi vermesindeki gerçek sebep, devlet kilisesinin varlığı değil, ailelerin çok büyük bir kısmının çocuklarının vaftizli oluşu ve onları Hristiyan olarak yetiştirmeye söz vermiş olmalarıdır. Bu sebeple 1997'ye kadar söz konusu ders, Lutheran Devlet Kilisesi'ne ve diğer Lutheran Kiliselerine üye olan bütün çocuklar için zorunluydu. Diğerleri ise, bu derse girmeme hakkına sahipti. Bu sırada mevcut din dersi için verilen sürenin büyük bir kısmı İncil, Hristiyan doktrinleri ve kilise tarihi için kullanılırdı (Hagesather ve Sandsmark, 2006, s. 277.). Buna karşılık ülkede modernleşme baskılarıyla birlikte din eğitimi ve konfirmasyon arasındaki direkt bağ kaldırılmış, ancak

kilise din eğitimini denetleme hakkını korumuştur. Bu denetleme, çoğunlukla her okulun kendi bölgesindeki papazlar tarafından gerçekleştirilmiştir (Skeie, 2006, s. 259). Kilisenin din eğitimini denetleme ve din eğitimine rehberlik etme hakkı 1997 Reformu'na kadar sürmüştür (Haakedal, 2001, s.92).

1918'de İşçi Partisi, din eğitiminin, tarih eğitiminin bir parçası olarak objektif verilmesi gerektiği konusunu tartışmaya açmıştır. Bu tartışma, daha sonra din eğitiminin mezhepler üstü olması gerektiği şekline dönüşmüştür (Skeie, 2006, s.259). Öyle ki İşçi Partisi Lutheran din eğitimini kaldırmaya bile teşebbüs etmiş fakat, daha sonra bu girişimini 1930'a kadar ertelemiştir. Daha sonraki dönemlerde de yavaş yavaş mezhepsel din eğitimi müfredattan soyutlanmıştır (Haakedal, 2001, s.89). 1930'dan sonra ülkede bu konuda Devlet Kilisesi sistemi yaşasa da, okul bütün vatandaşların genel eğitimi için bir kurum olarak görülmüştür. Norveç Kilisesi, ilkokuldaki din eğitimini dikkate almaya devam etmiş, 1930'dan 1997 Reformu'na kadar kilise üyesi olmayan çocuklara bu dersten muafiyet hakkı verilmiştir. Fakat bu, dersin pratiğe dayalı uygulamalarından muaf olma şeklinde sınırlı bir muafiyettir.

1939'da, fikir ve hareketleri hayattaki etkileriyle ölçüp ona göre değerlendirilen, eğitim sistemini de buna göre temellendirmiş olan pragmatik felsefenin öncülerinden (Kansu, 1939, s. 272) John Dewey'in ve diğer reform düşünürlerinin pedagojik fikirleri esas alınarak hazırlanan bir müfredatla, öğrenci aktiviteleri esas kabul edilmiş, konu içeriğinden daha çok onların öğrenme süreçleri merkeze alınmıştır. Bu dönemde Norveç'te okul, Hristiyan yapısını devam ettirmiş, fakat Lutheran mezhebine daha az vurgu yapılarak Hristiyanlığa genel olarak yer verilmiştir. Bu bağlamda din eğitimine ayrılan süre de azaltılmıştır. Ancak bu müfredat, II. Dünya Savaşı'ndan dolayı 1945'e kadar tam anlamıyla yürürlüğe konamamıştır.

1974'te Hümanistler, okuldaki Lutheran Hristiyanlığı'nın durumuna karşı çıkmış ve dersin adının "Hristiyanlık Bilgisi" (Kristendomskunnskap) olmasına tepki göstermişlerdir. Norveç Halk Birliği de ahlâk ve dünya görüşleriyle ilgili her şeyin genel bir konu olabileceğini savunmuştur. Bunun üzerine 1974'te Norveç Eğitim Bakanlığı, okullara "Orientering om livsforhold" adıyla anılan Norveç Kilisesi'ne üye olmayan öğrenciler için bir ahlak dersi koymuştur. Böylece Hristiyanlık Bilgisi (Kristendomskunnskap) dersinden muaf olunabiliyordu (Skeie, 2006, s. 259). 1970 ve 1980'lerde Din Eğitimine alternatif olarak, konduğu andan itibaren okullarda hızla yayılan bu ders, Norveç Hümanist Birliği'nin elde ettiği kazanımlardan biridir. 1994'e gelindiğinde ise bu derse katılan

öğrencilerin oranı, tüm öğrencilerin % 4'üne ulaşmıştır (Haakedal, 2001, s. 88).

1990'ların ortalarında çoğunlukla Müslümanlardan oluşan göçmen nüfusu -bunların yanında Hindu ve Budistler de vardır- "Kristendomskunnskap"(Hristiyanlık Bilgisi) ve "Livssynskunnskap" (Hayat Görüşleri) sistemine karşı çıkmışlardır. Bu azınlıklar, nüfus olarak çok az olmalarına rağmen, özellikle Oslo bölgesinde yoğunlaştıkları için, homojen olan Norveç toplumunda çok fazla göze çarpmaktadırlar. Bu nedenle bir araştırma süreci sonunda parlamento, din eğitimini değiştirmeye karar vermiştir (Skeie, 2006, s.260).

Bu dönemde müfredatta kendine yer bulan dünya dinlerine 1969 müfredatında çok kısa yer verilmiş, 1974'te ise müfredattan çıkarılmış, 1987'de tekrar müfredata konmuştur (Haakedal, 2001, s.92).

1994'te Kilise Eğitim ve Araştırma Bakanlığı, Norveç'teki din eğitiminin o anki durumunu ve geleceğini eğitim yasasını ve 1993 temel müfredatını baz alarak değerlendirmek üzere bir komisyon kurmuştur. Bu komisyonda kilise kurumlarından bazı temsilciler de yer almıştır. Ancak bu komisyona, diğer dinî gruplardan ve Hümanistlerden herhangi bir katılım sağlanmamıştır. Okulda verilen din dersinin ve diğer din eğitiminin geleceği hakkında karar vermek üzere kurulan bu komisyon, oluşum ve katılım şekliyle kabul görmemiştir (Alberts, 2011, s.102). Yapılan çalışmaların neticesinde, 1995'te Parlamento KRL adıyla yeni bir din dersi programını kabul etmiş ve bu yeni ders, kültürel dinî bir uzlaşma olarak görülmüştür. Bu dersin amacı, ülkede yaşayan bütün çocukların, çoğunluğun benimsediği Hristiyan geleneğini bilmesi, farklı dinleri ve hayat görüşlerini öğrenmesidir (Lundby, 2006, s. 7). Böylece Norveç Devleti, 1995 reformuyla birlikte integrative (birleştirici) din eğitimi modeline geçmiş ve alternatif dersi kaldırmıştır (Hagesather ve Sandsmark, 2006, s. 278).

1997'den itibaren yeni bir din dersi kısmî bir muafiyet hakkıyla birlikte -dini geçmişine bakmadan- herkes için zorunlu hâle gelmiştir. Tüm dünya dinlerini, seküler dünya görüşlerini, ahlâk ve felsefeyi esas alan bu yeni ders, "Kristendomskunnskap med Religions og Livssynsorientering" (Diğer Din ve Dünya Görüşleriyle İlgili Oryantasyon ve Hristiyanlık Bilgisi) adını taşıyordu (Skeie, 2006, s. 260). Bu dersin Norveççe kısaltması ise her zaman "KRL" olarak kullanılmıştır (Skeie, 2006, s. 260).

1997'de bu yeni din dersine yeni bir müfredat da oluşturulmuştur. Bu müfredat İncil çalışması, Hristiyanlık tarihi, günümüz Hristiyan hayat görüşleri, diğer dinler, etik ve felsefe olarak beş bölümden oluşmaktaydı. Bu müfredat,

ibadet ve telkin olmaksızın dersin objektif ve eleştirel olması gerektiği üzerinde durmaktaydı. Yine bu derste belli bir dinin kesin olarak doğruluğunu savunulmaması, karşılıklı hoşgörü ve saygıya katkı sağlanması hususunun gerekliliği vurgulanmaktaydı (Hagesather ve Sandsmark, 2006, s. 278). 1997 müfredatı daha önce hazırlanmış din eğitimi müfredatlarının mezhepsel temellerinden uzak durmaya çalışmış (Haakedal,2001, s. 88) ve bütün insanlığı kucaklayan ruhsallık, yaratıcılık, çalışmak, hür eğitim ve insanın sosyal-çevresel farkındalığı prensiplerini içermektedir (Haanes ve Krogstad, 2007, s. 147).

1998'deki çıkarılan kanun ise özetle, öğrencilerin uygulama ile ilgili olarak kendi dinlerine aykırı buldukları, dini pratiklerle ilgili dualara, ilâhîlere katılmama, kilise ya da diğer mabetleri ziyaret etmeme hakkına yer vermekte, fakat derste bütün konuları öğrenme zorunluluğu getirmektedir. Bu şekilde sınırlı bir muafiyet hakkı veren ortak bir ders önerisi ülkede ağır bir şekilde eleştirilmiştir. Bazıları bu dersin çok yüzeysel ve sıkıcı olacağından endişe etmiş, bazıları ise bu dersin ortak kültür veya değerlere odaklanmasını istemiştir. Bir kısım da azınlığın görüşlerine yine yer verilmediğini düşünmüşlerdir. 1998'deki bu dersle ilgili yasa kabul edilmeden önce, Parlamento bu yasada söz konusu dersle ilgili insan hakları sözleşmesine uygun bir ifade bulunmasını istemiştir. Bunun üzerine, çıkarılan yasada “zorunlu din dersinin tarafsız, çoğulcu ve objektif olması gerektiği” cümlesine de yer verilmiştir (Hagesather ve Sandsmark, 2006, s. 278).

Dini aktivitelere katılımı ile ilgili sorunu çözmek için, uygulamada bazı derslerde öğrenciler, nadir olarak dünya görüşlerine göre ayrılmaktadır. Derse katılmayan öğrenci ya sınıfta pasif olarak oturur, ya başka bir şey yapar ya da eve gider. Yapılan araştırmalarda, din dersinin içerik ve metotlarının uygulanmasında ve öğrenciyi muaf tutmayla ilgili tutumda, sınıftan sınıfa, öğretmenden öğretmene büyük farklar olduğu gözlemlenmiştir (Hagesather ve Sandsmark, 2006, s. 280).

2002'de yapılan başka bir değişiklikle din dersinin yeni müfredatı ders içeriği olarak 1997 müfredatına göre daha zayıf hale getirilmiş, yerel toplumda temsil edilmeyen dinler ve dünya görüşleri ile ilgili konuların 5 yıllık eğitim yılı içinde ertelenmesi mümkün kılınmıştır. Çıkarılan yönetmelikle dersin hangi bölümüne ne kadar zaman ayrılacağı da belirlenmiş, muafiyet uygulaması da düzenlenmiştir (Hagesather ve Sandsmark, 2006, s. 283). Öğrencilerin bu dersten muaf olmak istedikleri veya muafiyetin kabul edildiği durumlara; kız-erkek karışık sınıflarda yüzme derslerine katılmama, ev ekonomisi gibi domuz eti bulundu-

ruhan derslere katılmama, gece katılmayı gerektiren ve yine kız-erkek karışık düzenlenen sinema, konser, Christmas hazırlıkları veya doğum günü kutlamalarına katılmama örnek verilebilir (Krogstad, 2011, s. 92).

2002'de yapılan değişiklikle, öğrenci velilerinin istekleri doğrultusunda, yukarıda belirtilen benzeri durumlarda ve dinî aktivitelere katılmaktan öğrencilerin muaf olacağına karar verilmiştir. Bu kararla dersin en büyük çıkmazına da işaret edilmiş olmaktadır. Bu çıkmaz, hem din özgürlüğüne hem de ailelerin haklarına özen göstererek öğrencilere ve topluma ortak bir kültür verebilmek için okulun nasıl katkıda bulunacağı sorusuna verilemeyen cevapta yatmaktadır.

2003'te ise Norveç Parlamentosu'nda inanç merkezli bir eğitim reformu kabul edilmiştir. Bu reform, bütün partilerin kabul ettiği millî bir uzlaşmayla gerçekleşmiştir. Reformun gerçekleşmesinde sağlanan millî ittifakta öne çıkan husus ise "Kimlik ve Diyalog" kavramlarıdır (Lundby 2006, s. 7).

Bu reformla oluşturulan yeni ders, eski sistemden farklı olarak bazı yeni şeyler sunmuştur. Herkes için inanç merkezli bu eğitim reformu, devlet okulunda önceki Baptismal Hristiyan eğitimi tekrar koyma girişimi değildir. Bu reformda Parlamento, insan haklarına vurguyu desteklemiş ve çocuk haklarının altını çizmiştir. Din eğitimi ise özel okullara bırakmıştır. Yeni inanç merkezli eğitim programı ortaya çıkan çok kültürlü toplumda din özgürlüğüne bağlı kalmıştır (Lundby, 2006, s. 7).

Bu bağlılığa rağmen dava edilen Norveç, AHİM'de aleyhlerine sonuçlanan davadan sonra eğitim yasasını tekrar değiştirmiştir. 2005'te çıkarılan yeni yasa, içerikten ziyade hedeflere odaklanmıştır. Bu yasa sadece din dersi için değil mütecâviz ya da üzücü bulunan bütün derslerden çekilme hakkını genişletti. İkinci değişiklik müfredatla ilgili olmuştur. Buna göre KRL öğretimi okulun genel amaçlarıyla paralel olmalı ama aynı zamanda Hristiyanlık ve ahlâk eğitimi de vermelidir. Müfredatta yapılan diğer bir değişikliğe göre okul, Evangelik Lutheran inancı yerine Hristiyanlığın Evangelik Lutheran yorumu hakkında bilgi vermelidir (Hagesather ve Sandsmark, 2006, s. 284).

2008'de ise eleştiri konularından biri olan dersin isminde yer alan Hristiyanlık ifadesi kaldırılarak dersin adı "Religions, Livssyn og Etik" (RLE) olarak değiştirilmiştir. 2002, 2005 ve 2008 yıllarında olmak üzere, üç kez düzenlenen KRL dersi, böylece 2008'de RLE oldu. Fakat bu durum, 2015'te tekrar değişti ve dersin adına tekrar Hristiyanlık ifadesi eklenerek dersin yeni adı KRLE (Kristendom, Religion, Livssyn og Etik- Hristiyanlık, Din, Hayat Görüşleri ve Ahlâk) oldu.

Norveç'te Din Dersinin Hedefleri

Norveç'te din eğitiminin hedefi, farklı insanlar arasında saygı ve diyalog sağlayabilmek ve farklı kesimlerin birbirlerini anlamalarına katkı sağlamaktır. Yine dersin diğer bir hedefi de öğrencinin kendi dinine göre bireysel kimliğini kuvvetlendirmek ve öğrenciye diyalog kuracağı anlayış ve bilgiyi vermektir (Krogstad, 2011, s.216).

Müfredatta belirtildiğine göre, Norveç'te din dersinin hedeflerinin, hem bireysel hem de sosyal yönleri vardır. Bireysel seviyede odak noktası insanın varoluşunu anlama ve bireylerin hayatı yorumlamalarına önemli bir katkı olarak din ve dünya görüşleri hakkındaki bilgidir. Bu ülkeyi ve Avrupa kültürünü şekillendiren değerleri ve gelenekleri bilmek için Norveç kültürünü anlamak önemlidir. Din eğitimi temelli genel bilgi, “sosyal birleşmeye, farklı görüşlere sahip insanlar arasında diyaloga ve birbirlerine saygılı davranmayı öğretmeye katkı yapacaktır” şeklinde sosyal seviyedeki hedeflerin altı çizilmektedir (Skeie, 2006, s. 270).

Bütün okul derslerine uygulanabilen eğitimin 11 genel prensibine yansıtılmış olan bu hedefler Eğitim Yasası'nın 4. maddesinde “Öğrencileri kişisel gelişim ve kimliklerinde ahlâkî, sosyal ve kültürel kabiliyetleri geliştirmeye yönlendirmek ve demokratik vatandaşlığa teşvik etmek” şu şekilde yer almaktadır: “Dersin içeriğine yönelik kuşkuyla birlikte bu hedefler 1997'den beri tartışma konusudur. Bu tartışma hedeflerle ilgili olmaktan çok, söz konusu hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı ile ilgilidir. Bu konuda taraflardan biri, müfredatta çoğunluğun geleneğinin (millî mirasının) baskın olması gerektiğini savunur. Zira bu din, nüfusun büyük çoğunluğunu temsil etmekte, dolayısıyla da toplumda yaşayan azınlıkların bu geleneği bilmesi gerekmektedir. Diğer taraf ise müfredatı eleştirir ve müfredatın bugünün çok dinli ve çok kültürlü yapısını yansıtmadığını ve iç gerginlikleri belirginleştirdiğini savunur” (Skeie, 2006, s. 271).

Norveç Kilise ve Eğitim İşleri Bakanlığı'nın resmî sitesinde yer alan okulda din dersiyile ilgili olarak verilen bilgilerden dinlerin insanın kimliğini ve yaşadıkları toplumu şekillendirmede en önemli unsur olduğu vurgulanır. Okulda görülen din ve hayat görüşleri hakkındaki bilgiler, globalleşen dünyada çok kültürlülük, farklı değer ve geleneklerle sıklıkla karşılaşan gençlerin dünyada yaşayan başka din ve gelenekleri anlamlandırmasında önemli bir yere sahiptir. Değişik din ve hayat görüşü, ahlâk ve felsefe (KRLE) hakkındaki bilgilerimiz,

hayatı ve ahlâk bilincimizi yorumlamamızı; din ve hayat görüşlerini de ayırt etmeden doğrudan anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Hristiyanlık, Din ve Hayat Görüşü Bilgisi, bize, temel değerler dersi olarak; müşterek bilgi tabanı ve kaynak çerçevesini, öğrencinin kendi sosyal yapısından hareketle anladığı dersi tanımlamasını, yeni bilgilere kapı açmasını ve her yaştan öğrenci ile diyalog kurmasında yardımcı olmalıdır. Yine KRLE dersi, farklı dinlere mensup öğrencilerin birbirine saygıyla yaklaştığı bir buluşma noktası olacaktır. İnançtan gelen yaşantı ve geleneklerin şekillenmesinde rol oynayan bir kaynak olarak Din ve Hayat Görüşleri dersinin ahlâk ve hayat tarzımızı şekillendiren değerler hakkında içerdiği bilgileri ve uygulamaları dersin ana yapısını oluşturmaktadır. Bu ders ile öğrencinin (insan olarak) kendisi hakkında genel bilgi edinmesi, şahsi gelişim ve kim olduğu konusunda bilinçlenmesi mümkün olacaktır.

Öğrenim Kanunu'nun 2-4. Maddesince belirlenen hedeflere göre KRLE dersi; bir kültür mirası olarak İncil, Hristiyanlık, Evangelist- Lutheran Hristiyanlık Anlayışı ve diğer değişik kilise ekolleri hakkında sağlam bir bilgilendirme yapacaktır. Bu ders aynı zamanda diğer dinler, hayat görüşleri ve ahlâkî ve felsefî konuları da içerecektir. Ders, öğrenciye diğer Hristiyanlık ve Hümanist değerlerine karşı anlayışlı ve saygılı olmayı sağlayacak olup farklı inanç ve hayat görüşlü insanlar ile diyalog sağlama becerisi de kazandıracaktır (Læreplan i Kristendom, Religion, Livssyn og Etikk, 2015).

Eğitimin hedefleri ile ilgili belgelerde özellikle öne çıkan kavramlar, yukarıda da görüldüğü gibi kimlik ve diyalogdur. Bu ikisi arasındaki ilişki şöyle anlaşılmaktadır: “Eğitim kişisel gelişimi desteklemeli ve aynı zamanda bir diyalog ortamı yaratmalı, farklı inançlarla ilgili diyalog yeteneğini geliştirmeyi teşvik etmelidir. Kişiliğin gelişmesi diyaloga, diyalog da mükemmel bir kişiliğe bağlıdır. Dersin ana hedeflerinden biri de farklı din ve inançlara sahip insanlar arasında diyalog kapasitesini artırmaktır” (Haanes ve Krogstad, 2007, s.146).

Okullarda normal bir öğrenim dersi olan ve her öğrencinin katılımının mecburi olduğu KRLE dersi aynı zamanda öğrenciye bilgi vermeyi ve onların anlamasını öngörmekte olup özellikle belli bir din ve hayat görüşünü temel almaz. Eğitimde temel prensip olarak eş değerdeki pedagojik prensiplerin uygulanması, derste Hristiyanlık yanında diğer (meşhur) büyük dinler ve hayat görüşlerinin kendi değerleri çerçevesinde tanıtılması da programda dersin hedefleri arasında ifade edilmektedir. Eğitim esnasında; her din ve hayat görüşünün ortaya koyduğu gereklilikler hakkındaki bilgiler, bunların kendi özgün perspektiflerin-

den profesyonelce ve objektif olarak işlenmesi, eğitimde vaaz tekniğinin uygulanmaması ya da etkileme cinsinden dini ibadet sergilenmemesi de yine dersin hedefleri arasında sayılmaktadır.

KRLE dersinin hedefleriyle ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir diğer belirleyici unsur, “özeline uyumlu eğitim” prensibidir. Bu çerçevede yapılacak bir eğitim, öğrencilerin kendi dini ve hayat görüşü, kökeni ile buluşmalarını sağlamayı da gerekli kılmaktadır. Buna göre dersin konusunu öğrenciye her yönden kavratılabilmek için, değişik ve ilgi çekici çalışma yöntemlerine başvurulması gerekir. Hikâye, resim-iş, drama, şarkı ve müzik, sohbet ve ziyaret gibi aktiviteler, öğrencilerin değişik din ve hayat görüşüne olan ilgi ve bilgisini arttırmak için uygulamaya koyulmalı, çalışma şekilleri belirlenirken azamî dikkat gösterilmelidir. Özellikle anne-baba ve öğrencilerin, kendi din ve hayat görüşleri açısından diğer öğrencileri, değişik din ve hayat görüşlerine doğru bir dindarlaştırma ya da din değiştirmeye yönlendirme olarak algılanabilecek çalışmalardan çekinilmelidir (Læreplan i Kristendom, Religion, Llivssyn og Etikk, 2015).

Norveç’te Din Dersinin Ana Konuları

Norveç’te din dersleri, çerçevesi çizilmiş hedeflere uygun şekilde ve öğrenciye beceri kazandıracak ana temalar çerçevesinde yapılandırılmıştır. İlk sınıflarda bu dersin işlenişi esnasında, öğrencinin özellikle tecrübeleri ve geldiği mahalli şartlar dikkate alınmaktadır. Bu sebeple derse başlarken öğrencinin kendi men-subu olduğu din ya da hayat görüşünün yine kendi çevresinde kullanılan ve bunları yansıtan kelimelere, ifadelere, hikâye, sanat ve ibadetleri tanımayla başlaması esas alınmaktadır. Dersin konuları özetle tablodaki gibidir:

Tablo 1: KRLE Dersi Konularını Gösteren Tablo (Læreplan i Kristendom, Religion, Llivssyn og Etikk , 2015)

İncil Eğitimi	İncilden Hikayeler	İncil Türleri	Kutsal Kitap İncil
Günümüz Hristiyan Hayat Görüşleri	Hristiyan Bayramları, Dini Semboller, Yerel Hayatta Hristiyanlık	Hristiyan İnancı ve Ahlâkı	Hristiyan Mezhepleri, Benzerlikleri ve Farklılıkları
Hristiyanlık Tarihi	İlk Hristiyanlık Tarihi ve Şahsiyetler	Eğilimler, Kültürel İfadeler	Modern Hristiyanlık tarihi
Diğer Dinler	Diğer Dinler ve Hayat Görüşleri, Kıssalar ve Bayramları	İslâm, Yahudilik, Hinduizm, Budizm Dünya Görüşleri	Zamanımızda Dindarlık
Felsefe ve Etik	Ahlâkî Duyarlılık	Değerler ve Seçim	İnsanoğlunun Felsefi Yorumları

1-4. sınıf sıralarında işlenmesi beklenen Hristiyanlık, Yahudilik, İslâm, Hinduizm, Budizm ve diğer hayat görüşleri, ana-beceri hedeflerinin bir kısmından mahallî şartlara uyum prensibi dairesinde vazgeçilerek 5-7. arası sınıflarda işlenmek üzere ertelenebilir. Buna rağmen konular, 1-4. sınıflardaki yaş grupları da dâhil olmak üzere, her din ve hayat görüşüne değinilerek işlenmek zorundadır.

Dersin konularından olan felsefe ve etik; felsefî düşünce biçimi ve ahlâkî yansımaları kapsar. Bu ders kapsamında ele alınacak başlıca konular; bazı filozoflar, ahlâkî değerlerde tercih ve etik temellendirmelerdir. Alan çocuk ve gençlerin hayatında; mahalli plan ve küresel dünyada karşılaşabilecekleri davranışları ve aktüel ahlâkî sorunları da kapsamaktadır. Ana ders konusu dairesinde etik, din ve hayat görüşü arasındaki bağlar da ele alınmaktadır.

Müfredât kapsamında hedeflenen beceri seviyesi çerçevesinde verilecek ders saatlerinin % 55'i Hristiyanlık ana başlığına, sürenin ortalama % 25'i Yahudilik, İslam, Hinduizm, Budizm ve diğer dinî çeşitlilik (ortaokul kısmında) ile hayat görüşlerine, kalan sürenin % 20'lik kısım ise, ana başlıklardan felsefe ve etiğe ayrılmıştır (Læreplan i Kristendom, Religion, Llivssyn og Etik , 2015).

2008'de yeniden düzenlenen müfredât programında dinlere ne kadar süre ayrılacağı ile ilgili ibareler çıkarılmış olmasına rağmen, uygulamada durum hâlâ ağırlıklı olarak Hristiyanlığın öğretimi şeklindedir. Sonuç olarak hali hazırda dersin büyük bir kısmı Hristiyanlıkla alâkalıdır. Hristiyanlık içinde de asıl vurgu Evangelik Lutheran mezhebinin görüşlerine yapılmaktadır. İçerik, eğitime uyarlanmış genel prensiplerden oluşmaktadır. Ders, ilköğretimde birinci aşamada sınıfın dinî kompozisyonuna göre verilmektedir. 4. sınıfın sonunda bütün öğrenciler millî standartlara göre belirlenmiş yetenekleri kazanmış olmaları gerekmektedir (Krogstad, 2011, s. 92).

Norveç'te Din Dersi Üzerine Yapılan Tartışmalar ve Din Dersinin Sorunları

Norveç'te Hristiyanlık, 150 yıldır eğitim politikalarında önemli bir sembol ve ideolojik konu olmuştur. Dinin durumu eğitim politikaları için bu kadar önemli olmasına karşın okullarda verilen din eğitiminin sınıf içi uygulamalarıyla daha az alakadar olunmuştur. Fakat bu durum son yıllarda değişmeye başlamıştır ve bu konuda son on yıl önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu ders için din kavramının yerini artık Hristiyanlık almıştır. Din ve eğitimle ilgili sorular, kuşkular artarken asıl üzerinde durulan konu genel olarak dini çoğulculuk olmuştur. Yine

bu alanda din eğitimi araştırmaları ve sınıf içi araştırmalar da artmıştır (Skeie, 2006, s.257).

Norveç’te şu anki din eğitimi modeli, çok uzun süre devam eden Lutheran Protestan din eğitiminin ardından değişen topluma bağlı olarak okuldaki din dersinin yeterliliği üzerine yapılan tartışmaların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 20.yy’ın sonlarına kadar, okullarda Lutheran Protestan din eğitimi Lutheran mezhebine dayalı olarak, kilisenin ihtiyaçlarını karşılamak için okutulmuştur. Kiliseye bağlılığın çok açık olduğu bu dönemde kilise yesi olmayan ailelerin çocuklarının dersten muaf olma hakkı mevcuttu. 1969 yasası bu çocuklar için ilk kez alternatif düzenlemelere gitmiştir. Bu, ğrencilerin dinî ya da din dışı geçmişlerine bağlı olarak din eğitiminin farklı türleriyle ayrı bir modelin başlangıcıydı. 1974 eğitim yasasında ilk resmî müfredatı oluşturulan ve “Livssynsundervisning” (Hayat Görüşleri Eğitimi) adı verilen bu alternatif ders, devlet okullarında dinî etkinin hukuk dışı olduğunu savunan Hümanist Birliği’nin kampanyalarının bir sonucu olarak konmuştu. Bu dönemde nüfusun büyük çoğunluğunun kilise yesi olduğu Norveç’te kilise üyelerinin çocukları için muafiyet hakkı tanınmamıştır (Alberts, 2011, s. 101).

Günümüzde ise mevcut din dersine katılım, öğrencinin dini ne olursa olsun zorunludur. Bu sebeple de dersten muaf olma konusunda sert tartışmalar yaşanmaktadır. Tam muafiyete izin vermeyen kararlar hem ailelerin hem dinî cemaatlerin hem de felsefi kuruluşların tepkisine neden olmaktadır (Haanes ve Krogstad, 2007, s. 147). Dolayısıyla din eğitiminden muaf olma hakkıyla ilgili tartışma, eğitim mnakaşalarından çok yasal alanda kendini göstermektedir. 1997 müfredatı hazırlanırken ilk etapta tam muafiyet hakkını kaldırmak ciddi olarak düşünülmüştür. Bunun resmî gerekçesi olarak, yeni dersin bütün dinlere ve dünya görüşlerine karşı tarafsız ve objektif olması gösterilmiştir. Bunun yanında tam muafiyet hakkının verilmemesindeki maksat sık sık bütün öğrencileri aynı sınıfta toplamak, öğrencilere birlikte yaşamayı öğretmek ve öğrencilerin birbirlerini tanınmalarını sağlamak şeklinde açıklanmaktadır. Ancak bu tartışmalara paralel olarak bazı aileler tam muafiyet konusunda Norveç Devleti’ne dava açmıştır (Skeie, 2006, s. 267). Bu süreçte Norveç Hümanist Birliği ve Norveç İşlm Konseyi ailelerin haklarını korumaya yönelik, din özgürlüğünü ihlal ettiğini düşündükleri hkmete karşı yasal çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Ancak, Norveç Devleti, lke içi bütün mahkemelerde beraat etmiştir (Haanes ve Krogstad, 2007, s. 147).

İç hukukta başvurusu kabul görmeyen ve ülkedeki dersin herkes için zorunlu olmasına karşı çıkan “Hümanistler Derneği” ve aileler de AİHM’e başvur-

muştur. Bu dava “Folgero” davası olarak bilinmektedir. Mahkeme, Norveç’le ilgili olarak, zorunlu din dersinin anne ve babanın dinî ve felsefî inançlarına uygun olmadığına karar vermiştir. Yapılan temyiz talebi de 2007’de oy çokluğu ile reddedilmiştir. Mahkemede eleştirelilik, objektiflik ve çoğulculuk açısından eleştirilen din dersi, Norveç Eğitim kanununun öğrencinin okulda Hristiyanlık değerlerine göre yetişmesini öngören maddesi ile bu dersteki baskın Hristiyan içeriği birlikte değerlendirilmiş ve sonuçta, bunun Hristiyan olmayan öğrenciler üzerinde baskı oluşturabileceği kararına ulaşılmıştır. İnsan Haklarına uyma konusunda saygınlığı ile bilinen Norveç, mahkeme sürecinde 2002 ve 2005’te iki defa din dersi programını gözden geçirmiştir. Mahkeme kararının eski programa göre verildiği belirtildikten sonra, Norveç Eğitim Bakanlığı 2008’de daha kapsamlı din dersi müfredatı değişikliği yapacağını ilan etmiştir. Ayrıca eğitimin genel amaçlarındaki Hristiyan değerlerine vurgu yapan maddeyi kaldırmayı planlamıştır. Din dersinin okullardaki zorunlu olan hukuki statüsünü ise değiştirmemektedir” (Kaymakcan, 2007, s.61).

Norveç’teki din dersi ilk kez BM İnsan hakları kongresinde eleştirildikten ve AIHM’de mahkûm edildikten sonra, ders hakkındaki tartışmalar şu sıralar politik ve gergin bir şekilde devam etmektedir. Tartışmaların çoğu, din eğitiminin içeriği, sınıfta farklı dinlerin sunumu ve pedagojik yaklaşımlarla ilgilidir. Aynı zamanda Norveç devleti ve Norveç Kilisesi arasındaki ilişki de gözden geçirilmektedir (Lippe, 2008).

Tüm tartışmalara rağmen Norveç’te din dersi hala zorunlu bir derstir. Dersten muafiyetle ilgili son gelişme göstermiştir ki; eğitimde dinin durumunda nispeten dar bir bakış açısından, geniş bir bakış açısına doğru ufak bir değişiklik olmuştur. Buna göre; dinî konular okulun durumuna bağlanmıştır. Örneğin okullardaki toplantılar ve bu toplantıların dinî mahiyeti hakkındaki tartışmalar önceleri çoğu okulda var olan Noel veya yaz tatillerinden önceki okul toplantılarındaki kilise ayinleri üzerineydi. Bu toplantılar, zorunlu olmasa da şu an en çok tartışılan konulardan biridir. Toplumun büyük bir kısmı Norveç Kilisesi’ne bağlı olsa da programlarında özel bir “okul-kilise-ayin” hizmetine bölgesel okulların hakkı olmadığı düşünülmektedir (Skeie, 2006, s.269) Bu sebeple Norveç’te eğitim müdürlüğü, okul ibadet hizmetleri için muafiyet hakkını önemli bir ilke olarak ifade etmektedir. Burada okulun ibadet hizmetlerinde bulunmak istemeyen herkes için ona denk bir alternatif sunmak ve ailelerin kararlarına kulak vermek önemli bir ilke olarak tavsiye edilmektedir (Høeg, 2011, s. 29).

Buraya kadar din dersinden muafiyet konusunda yapılan tartışmayı özetlersek Norveç, AIHM’de aldığı mahkumiyetten sonra din dersi içinde Hristiyanlığa

ait pratik uygulamalardan diğerk din mensuplarına muafiyet tanıyarak kısmî bir muafiyet uygulamış fakat din dersinin zorunluluğu konusunda ısrar etmiştir (Læreplan i Kristendom, Religion, Livssyn og Etik, 2015).

Bu ısrardaki maksadı da Norveç eğitim yasında öne çıkan diyalog kavramına bağlayabiliriz. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere KRLE’de eğitim öğretim amacı, öğrenciler arası diyalog için alan oluşturmak ve inançlararası diyaloga teşvik etmektir. Bunun da en güzel şekilde her dinden insanı okullarda aynı sınıflarda bir araya getirerek sağlanacağına inanılmaktadır. Bu bağlamda anlaşılmaktadır ki, eğitim, farklı dinlere mensup vatandaşlarının birbirlerini tanımaları, diyalog ve saygı içinde beraber yaşamaları için bütün din mensuplarına aynı sınıflarda verilmeli aynı ders kitapları takip edilmelidir.

Ancak bu amaca rağmen incelenen ders kitaplarında dinlerin aktarımındaki hatalar sebebiyle amacın gerçekleşmesi zor görülmektedir. Zira İslam dini bağlamında el aldığımız KRLE ders kitaplarında İslam dini ile ilgili bilgilerin verilmesinde birtakım hatalar olduğu ortadadır. Bunlardan ilk göze çarpan da İslam terminolojisinin yanlış kullanılmasıdır. Örneğin İslam dininde çok geniş bir anlamı olan cihad kavramı, kutsal savaş olarak aktarılıyor. Cihadizm, İslamcılık, radikalizm gibi kavramlarla terör göndermesi yapılarak aktarılan konu öğrencileri belki de diyalogdan çok birbirlerinden uzaklaştırmaktadır. Buna Norveçli öğretmenlerin İslam konusundaki yetersizliklerini de eklersek, bu durumun son günlerde batıda ve Norveç’te hızla artan İslamofobiyi tetikleyebileceği ihtimali bile olabilir. Yine konu başlıkları arasında pedofoli, lezbiyenlik ve eşcinsellik gibi sapkınlıkların olduğu ders kitaplarında, dinlerin eleştirisi başlığında dinlerin eleştirildiği noktalara yer verilmiştir. Burada İslam, Hz. Peygamberin çocuk yaştaki Hz. Aişe ile evlenmesi konusunda eleştirilmiş, konunun akabinde toplumların davranışlarındaki gelenek ve kültür etkisi göz ardı edilerek, bütün Müslümanlar aynı davranış biçimini benimsiyormuş gibi bir genelleme yapılmış, Hz. Peygamberin bu evliliğinden dolayı İslam toplumunda küçük yaştaki kız çocuklarıyla evlenmenin normal sayıldığı genellemesine varılmıştır. Görüş-tüğümüz öğretmenler, kendilerinin eğitim değil öğretim yaptığını, çocuklara sadece bilgi aktarıldığını, düşünme, sonuç çıkarma ve eleştirme kısmının onlara bırakıldığını ifade etseler de bizim tespitimiz aslında konuyla ilgili yönlendirmenin yapıldığıdır. Bu öğretim de yine dersin, öğrencilerin birbirleriyle diyalog kurabilmesi amacına ters düşmekte ve belki de sınıf ortamında Müslüman çocukları zora sokacak bir durum yaratmaktadır. Yine böyle bir öğretimin yapıldığı çocukların İslam dinine nefret duyması da çok büyük bir ihtimaldir

(Gelici, 2018, s. 151). Yani her ne kadar eğitim yasasında süslü ifadelere yer verilerek birtakım değişiklikler yapılsa da uygulamada ders nesnellikten uzak durmaktadır.

Norveç'te verilen Din dersinin kurgulanmasında önemli bir etkiye sahip olan Folgero davasından sonra yapılan tüm değişikliklere rağmen hala Hristiyanlığın temel ders alanı ve kültürel miras olarak karakterize edilmesi ve dersin en az üçte birinin Hristiyanlığa ayrılmış olması Norveç'te eşitlik bağlamında problem oluşturmaktadır. Norveç'te şu anki tartışmalardan biri olan Hristiyanlığa diğer dinlere nazaran KRLE dersinde daha fazla yer verilmesi için ülkede var olan binlerce yıllık Hristiyanlık tarihi, yetkililere göre gayet iyi bir sebeptir. Eğitim yasası ve müfredatın "kültürel miras" bakış açısıyla insan hakları maddesini tekrar ihlal eden diğer dinler ve Hristiyanlık arasında niteliksel ve niceliksel bir fark yaratıp yaratmadığı sorusu önemli bir sorudur.

Yine Folgero Davasında davacıların şikayetçi olduğu konulardan biri de dersin adında yer alan Hristiyanlık ifadesiydi. Bu dava henüz sonuçlanmadan bu süreçte, 2002 yılında dersin adından bu ifade kaldırılmıştı. Ancak 30 Eylül 2013'te, yeni bir koalisyon oluşturan dört siyasi parti bir manifesto yayınlamaya RLE (Religions og Livssynsskunskap) dersinin adını tekrar KRLE'ye dönüştürülmesi gerektiğini vurgulamışlardır. İçlerinde Norveç Hristiyan Demokratik Partisinin de bulunduğu siyasi partiler, Hristiyanlığa en az %55 oranında yer verilmesinin müfredatta ifade edilmesi gerektiğini de savunmuşlardır (Andreassen, 2013, s.148). Bu manifestoya çok sayıda üniversiteden yazılı veya sözlü tepkiler geldi (Gelici, 2016, s. 204-206) fakat bütün tepkilere rağmen Norveç'teki mevcut koalisyon hükümeti 18 Haziran 2015'te zorunlu din dersinin adını KRLE olarak değiştirmiştir. 1 Ağustos 2015'ten itibaren geçerli olan bu yasaya göre dersin kısaltması da KRLE olmuştur. Ancak yapılan bu değişiklik sadece dersin adıyla ilgili olup yürürlükteki müfredat aynen uygulanmaya devam edilmektedir. Bu durumda daha önce dersin adındaki Hristiyanlık ifadesi sebebiyle davalara konu olan ve AİHM'de mahkûm edilen Norveç için benzer sonuçların doğması da muhtemel görünmektedir.

Bu ve benzeri tartışmalar Norveç'te din eğitiminin başlıca sorunlarını oluşturmaktadır. Fakat bunlara din dersi öğretmenlerinin alanlarında özellikle de dersin konuları arasında bulunan diğer dinler konusunda yeteri kadar bilgiye sahip olmamasını da ekleyebiliriz. Zira çoğu din dersi öğretmeni, Hristiyanlık dışı dinler konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını, bu durumun da kendi mesleklerini olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedir. Norveç'te bir

diğer sorun da, din dersinin hala okullarda fazla önem verilmeyen bir ders olması, hatta diğer dersler arasında en son sıralarda yer almasıdır. Bu da Norveç'te "isteyen herkes bu dersi verebilir" yorumlarına neden olmaktadır. Buna bağlı olarak öğrencilerin din derslerine karşı olan ilgisizlikleri de sorun olarak gündeme getirilmektedir. Eğitimcilere göre bu durumun en büyük nedeni uygulanan eğitim teorisi ve din eğitiminde kullanılan materyallerdir (Köylü ve Turan, 2014, s. 250).

Bu tartışmalar ve sorunlar çerçevesinde Norveç'te, Avrupa'daki gelişmelerden hareketle, resmî eğitim politikaları düzeyinde kültürlerarası eğitimin bir parçası olarak din eğitimini destekleme hareketleri görülmektedir. Bunun ya mevcut din eğitimi modelleri için katkıda bulunma ya da onlara ilaveler yapma şeklinde gerçekleştiği görülmektedir (Bråten ve Skeie, s.230, 2014).

Sonuç

İnsanların inandıkları dinin eğitimini almaları en doğal haklarıdır. Uluslararası hukuk, bu bağlamda hazırlanmış beyannamelere ya da sözleşmelere imza atan her devleti, vatandaşlarının din eğitimi konusunda sorumlu tutmaktadır. Bu sözleşmelerden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin altında imzası olan devletlerden olan Norveç, araştırmada da ortaya konulduğu üzere kendi vatandaşlarının din eğitimi konusunda oldukça titiz davranmaktadır. Ülkenin kuruluşunda önemli bir role sahip olan Kilise ve okul hem toplum hem de Norveç Devleti açısından önemini korumaktadır. Din eğitimini sınırlı bir muafiyet dışında bütün vatandaşları için zorunlu kılan Norveç açısından din dersleri, her şeyden önce kendi kimliklerini, kültürel bir miras olarak gördükleri dinlerini korumak olarak algılanmaktadır. Yine ders müfredatında bütün dinlere yer verilerek ve her dinden öğrenciyi aynı sınıflarda bir araya getirerek yapılan din dersleri, ülkede bulunan azınlıklarla Norveçliler arasında bir diyalog kurma vasıtası olarak görülmektedir. Norveç, bu sayede toplumsal barışı ve huzuru sağlamayı hedeflemektedir.

Ancak, Müslümanlar açısından baktığımızda, ders kitaplarında ülkedeki azınlığın önemli bir kısmını oluşturan İslam ve Müslümanlar hakkında verilen yanlış ya da olumsuz bilgiler yanında dersi veren öğretmenlerin İslam dini hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması gibi sebeplerden din dersiyle ulaşılmak istenen hedeflere varılmasının zor olacağı kanaatine varılmıştır.

Yine din dersi ile ilgili uygulamalarda Hristiyanlığa tanınan ayrıcalıklar, ders süresinin büyük bir kısmının Hristiyanlığa ayrılması ve dersin kimseye mua-

fiyet hakkı tanınmadan herkes için zorunlu olması dersi tartışma konusu yapmaktadır.

“Herkes için tek okul” diyerek tüm çocuklara eşit şartlarda ve kalitede eğitim sunmaya çalışan Norveç, KRLE derslerinde tüm dinlere yer vererek her öğrencinin kendisinden bir şey bulması, kendi dini inancıyla ilgili temel bilgilere sahip olması için fırsat sunduğunu iddia etmektedir. Bu fikir iyi görünmekle beraber uygulamada yukarıda da belirttiğimiz üzere birtakım eksiklikleri barındırmaktadır. Ayrıca dersin özellikle Hümanistler tarafından eleştirilen ismindeki Hristiyanlık ifadesi, son on beş yıldır yapılan değişikliklerde müfredatta bir farklılık olmamasına rağmen bir çıkarılıp bir konmaktadır. Daha önce kaldırılan “Kristendom” yani Hristiyanlık kelimesini ifade eden K harfi son değişiklikle tekrar dersin ismine eklenmiştir. Bu da ülkede din dersine yön veren politikacıların Hristiyanlık açısından diğer dinleri var saymakla beraber asıl olanın kendi dinleri olduğunu vurgulama çabası olarak değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Alberts, W. (2011). Religious education in Norway. L. Franken, P. Loobuyck (ed.), *Religious Education in a Plural Secularised Society A Paradigm Shift*. Münster, New York, München, Berlin Waxmann. 99-114
- Andreassen, B. O. (2013). Religion education in Norway: Tension or harmony between human rights and christian cultural heritage?, *Temenos*,49 (2). 137-164.
- Aydemir, S. R. (2004). Norveç yerel yönetimleri. *Mevzuat Dergisi*. 7(80). 3-7.
- Bråten, O. M. H. ve Skeie, G. (2014), Religious education at schools in Norway. M. Rothgangel, G. Skeie, M. Jäggl (ed.). *Religious Education at Schools in Europe part:3 Northern Europe*. Göttingen: Vienna University Press. 209-236
- Døving, C. A. (2017). Islamofobia in Norway national report. Enes Bayraklı, Farid Hafez(ed) *European Islamophobia Report 2017*. İstanbul: SETA.451-462
- Gelici, Z. (2018). Norveç devlet okullarında okutulan din dersi kitaplarında İslam dininin sunumu. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 16 (35). 141-158
- Gelici, Z. (2016). Türkiye ve Norveç devlet okullarında din öğretimi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Haakedal E. (2001). From Lutheran catechism to world religions and Hümanism: Dilemmas and middle ways trough the story of Norwegian religious education. *British Journall of Religious Education*. 23(2). 88-97.
- Haanes, E. K. ve Krogstad, H. L. (2007). Differences in the classroom-how to organize religious education in Norway?, P. Schreiner, F. Kraft and A. Wright

- (ed), *Good Practise in Religious Education in Europe: Example and Perspectives of Primary Schools*. Münster, Hamburg, Berlin, London: LIT Verlag .142-156.
- Hagesather, G. ve Sandsmark, S. (2006). Empirical evaluation of RE in Norwegian school, *British Journal of Religious Education*. 28(3). 275-287.
- Høeg, I. M. (2011). Religious education in the Nordic public sphere, Norway. P. Götke and J. Nissen, (Ed.) *Religious Education Between Formation, Knowledge and Control. Papper form the 11. Nordic Conference of Religious Education/NCRE*. Aarhus University.
- Jacobsen, C., M. (2009). Norway. G. Larsson (ed.). *Islam in the Nordic and Baltic Countries*. Kanada and Newyork, Routledge İslamic Studies Series. 18-39
- Kansu, N. A. (1939). *Pedagoji tarihi*. İstanbul: Maarif Matbaası
- Kaymakcan, R. (2007). AİHM din dersi kararı nasıl anlaşılmalı, *DEM Dergi*. 1 (2). 60-63
- Kjørven, O. K. (2014). RE techers' religious literac. *Dissertation Submitted for the Degree of Philosophiae Doctor*. MF Norwegian School of Theology.
- Köylü, M. ve Turan, İ. (2014). *Karşılaştırmalı din eğitimi*. İstanbul: Nobel yayınları.
- Krogstad, H. L. (2011). *The religious dimension of intercultural education*. Volume 14. Berlin: LIT
- Krogstad, H. L. ve Berge. M. B. E. (2009). Compulsory education in Norway, H. G. Ziebertz, U. Riegel (ed), *How Teachers in Europe Teach Religion: An International Empirical Study in 16 Countries*. Berlin: LIT Verlag. 153-167.
- Leirvik, O. (2014). Müslims in Norway, *Tidsskrift for Islamforskning, The Nordic Welfare State*, 8(1). 37-160.
- Leirvik, O. (2005). Christianity and Islam in Norway: Politics of religion and inter-faith dialogue, *Canadian Diversi*. 4(3). 7-10.
- Lippe, M. (2008), To believe or not to believe: Young people's perceptions and experiences of religion and religious education in Norway. T. Knauth, D.P. Jozsa, G.Bertram-Troost, J. Ipgrave (ed). *Encountering Religious Pluralism in Schol and Society*. Berlin: REDCOs WAXMAN.
- Lundby, K. (2006). Transforming faith-based education in the curch in Norway: Mediation of religious traditions and practices in digital environments. *Studies in World Christianity*. 12(1). 5-22.
- Ryman, B. (2011). 1000 yılından 1940'a İskandinav halk kiliseleri. *İskandinav Halk Kiliseleri*. (Adnan Bülent Baloğlu çev). İsveç Diyanet Vakfı Yayınları.
- Skeie, G. (2006). Religion and education in Norway. W. Weisse (ed.), *A Contrubution to Dialogue or a Factor of Conflict in Transforming Societies of Euro-*

pean Countries REDCO. Hamburg: Coordinator of the REDCO Project. 29 September. 257-281

Nusche, D; Earl, L.; Maxwell, W.; Shewbridge, C., *OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education Norway*. (2011). <http://www.oecd.org/norway/48632032.pdf>

Læreplan i Kristendom, Religion, Llivssyn og Etikk (KRLE). (2015). <http://www.udir.no/kl06/RLE1-02>

The Constitution of the Kingdom of Norway. (2015). <http://www.constitution.org/cons/norway/dok-bn.html>

Norveç'te İkamet İzinleri. (2014)

<http://introtyrkisk.cappelendamm.no/c186911/artikkel/vis.html?tid=187225>.

Extended Abstract

Religious Education in Norway

Zehra GELİCİ, Corresponding Author, Ph.D.

Presidency of Religious Affairs, Istanbul / Turkey.

zehra3772@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0622-5062>

Article Type: Research Article

<https://doi.org/10.34234/ded.638482>

Received Date: 25.10.2019

Accepted Date: 15.07.2020

Published Date: 25.12.2020

Introduction

Norway has a population of 5 million. its official name is the Kingdom of Norway. Norway accepts asylum seekers from other countries. This ethnic and religious diversity is effective in determining the subjects of religion and world views in KRLE abbreviated religion lesson called Kristendom, Religion, Livssyn og Etikk (Christianity, Religion, Opinions of Life and Morals) in Norway (Krogstad and Berge, 2009, p. 155).

Religious education is also being discussed in the context of pluralism due to this immigrant population, especially in the Oslo region. These discussions take on different dimensions according to the ruling political party, their views on religion and religious education. According to the current practice in the country, religious education is compulsory in schools and Lutheran religion is of great cultural importance.

Method

This study employs case study design as one of qualitative research methods. Case studies involve detailed examination and interpretation of a particular situation using a variety of data collection methods. Efforts have been put to present the subject thoroughly by scanning and interpreting researches and theoretical studies related to religious education in Norway. A literature review was conducted to collect the data, and then the information obtained was interpreted. In the study, an interview was conducted with the IRN (Islamic Council Norway) general secretary, an umbrella organization for Muslim congregations in Norway, which has an official representation duty, considering that the current situation of Muslims in Norway.

Political Structure in Norway

The Labor party in the country has an important influence on the Norwegian education system. According to the social democratic idea, the school should be a place where children will never be discriminated against and should not allow any inequality. For this reason, in every inch of the country there should be schools of the same quality and people from all walks of life should send their children to schools that do not differ from each other in terms of quality in the regions where they are located (Skeie, 2006, p. 267).

Religion-State Relations in Norway

Norway has been a protestant Christian since the 1000 AD. It is very difficult to understand the current situation without taking into account the central role of the Norwegian Church, both formal and informal, in the history of the national state. The majority of the population, like other Scandinavian countries, seems to be rather secular in terms of religious behavior, with greater loyalty to their national churches compared to other European countries (Bråten and Skeie, 2014, p. 214).

Religious Provisions in the Norwegian Constitution

As in Scandinavian countries, Christianity has important effects in Norway and the Norwegian constitution. There are many articles on this subject in the constitution. In these articles, it is stated that everyone will live their religion freely

in the country, but it is emphasized that the official religion of the country is the Evangelical Lutheran faith and that those who believe in this religion are obliged to raise their children in the same way. Again, the religion of the king was Evangelical Lutheran, and this faith was given a distinct rank, and it was the duty of the king to protect and glorify this faith, to ensure that public church services, public prayers and all religious meetings were held, and to ensure that religious teachers teach in the framework that imposed on them.. In the council consisting of the prime minister and seven members appointed by the king, a council of state members who do not adhere to the state religion cannot attend the meetings related to the state, this could be regarded as a sign of the privilege shown to the Evangelical Lutheran faith in the constitution (The Constitution of the Kingdom of Norway, 2015).

Religious Groups and Religious Pluralism in Norway

Many people with different religious and ethnic backgrounds live in Norway. According to the constitution, all citizens of the country have the right to live their religion freely.

Islam and Muslims in Norway

According to statistics, the number of Muslims in Norway is estimated at around 200,000. This corresponds to 4% of the population. Most of the Muslims were born outside Norway and have an immigrant identity (Døving, 2017, p. 454).

Established in 1993, “Islamske Råd Norge” (Norwegian Islamic Council) officially represents Muslims in the country as an umbrella organization.

Norway Education System

The school system of Norway is generally expressed by the authorities in the country with the slogan “one school for all” (Haakedal, 2001, p.91). The idea of school for all citizens in Norway emerged from the educational needs of the Lutheran Church in 1739.

Goals of the Norwegian Education System

Looking at the historical background, Norway also aims to raise up good Lutherans. Therefore, the idea of giving religious education constitutes the basis of education.

Religious Education in Norwegian Public Schools

Until 1969 Education Act, which disconnected school and church, religious education at school included Baptismal education. In 1997, a multi-religious compulsory religion course called KRL (Kristendom, Religion, Livssyn) was developed. This compulsory religion course is 2 lessons per week (Krogstad ve Berge, 2006, p.155).

Historical Background of Religious Education in Norwegian Public Schools

The slogan “Young people build the future” voiced by politicians in Norway has been the basis for religious education as a model for shaping the future of society (Haanes; Krogstad, 2007, p. 147).

Education in the eighteenth century was essentially considered to provide information about the basics of the Lutheran faith. This situation changed with the modernization pressures that started in the second half of the 19th century, but although religious education continued to be seen as a part of Christian education, more democratic environments were replaced by the previous dominant state church control (Skeie, 2006, p.257).

In 2008, one of the topics that was subject to criticism, the Christian expression contained in the name of the course, and it was removed and the name of the course was changed to “Religions, Livssyn og Etikkk” (RLE). The KRL course, which was held three times in 2002, 2005 and 2008, thus became RLE in 2008. However, this situation changed again in 2015 and the new name of the course was KRLE (Kristendom, Religion, Livssyn og Ethics- Christianity, Religion, Life Views and Morality) the word Christianity added to the name of the course again.

Objectives of the Religious Lesson in Norway

The goal of religious education in Norway is to ensure respect and dialogue between different people and contribute to the understanding of different groups. Another aim of the course is to strengthen the identity of the student according to his own religion and to provide the student with the understanding and knowledge to establish a dialogue (Krogstad, 2011, p. 216).

Main Subjects of the Religious Lesson in Norway

55% of the hours taught within the framework of the targeted skills within the scope of the curriculum are based on the main topic of Christianity, 25% of the time, Judaism, Islam, Hinduism, Buddhism and other religious diversity (in the middle school part) and life views, 20% of the remaining time is divided into main topics from philosophy and ethics (Læreplan i Kristendom, Religion, Livssyn og Etikk, 2015).

Discussions on Religious Lessons in Norway and Problems of Religious Lessons

After the religious lesson in Norway has been criticized at the UN Human Rights Congress and sentenced to the ECHR, heated political debates on the course are currently ongoing. Most of the discussions focus on the content of religious education, the presentation of different religions in the classroom and the pedagogical approaches. The relationship between the Norwegian state and the Norwegian Church is also being reviewed (Lippe, 2008).

Conclusion

The church and school, which have an important role in the foundation of the country, remain important for both the society and the Norwegian State. For Norway, which makes religious education compulsory for all its citizens except for a limited exemption, religion lessons are perceived, above all, as protecting the national identity and religion, which they see as a cultural heritage. Religion lessons, which include all religions in the curriculum and bring together students from all religions in the same classes, are seen as a means of establishing a dialogue between the minorities in the country and the Norwegians. In this way, Norway aims to ensure social peace.

However, when we look at the Muslims, it was concluded that it would be difficult to reach the aforementioned goals through religious lessons due to the wrong or negative representations in the textbooks about Islam and Muslims, who constitute an important part of the minorities in the country, and adding to that teachers who do not have enough information about the religion of Islam.

Another point worth mentioning related to the practice of religious courses, is the privilege granted to Christianity, as most of the lesson time is devoted to

Christianity and that the lesson is compulsory for everyone without granting exemption could be a subject of discussion. As a result, minorities are not satisfied with the model of religious lessons in the country.